

Л.В. Жепко,
науковий керівник – асистент Ю.М. Тимощенко,
ДВНЗ “Українська академія банківської справи НБУ”

ВНУТРІШНІЙ АУДИТ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ АКЦІОНЕРНИМИ ТОВАРИСТВАМИ

В умовах швидких змін конкурентного середовища, зростання розміру підприємств та підвищення складності процесів управління власнику стає все важче оцінити інформацію, висвітлену у фінансових звітах. Така ситуація погіршується неякісними показниками. Це означає, що на сьогодні аудит не виконує своїх функцій. Дане твердження обґрунтовується проведеним дослідженням стану аудиту в акціонерних товариствах Сумської області.

У зарубіжній та вітчизняній літературі питання внутрішнього аудиту висвітлені досить широко. Даній проблемі присвячені роботи Р. Адамса, Л. Сухарьової, В. Костюченка, Н. Грицак, Ю. Воропаєва та інших авторів.

Для відкритих акціонерних товариств зовнішній аудит обов'язковий: згідно з п. 2 ст. 8 Закону України “Про аудиторську діяльність” фінансово-господарська діяльність відкритих акціонерних товариств підлягає обов'язковому аудиту. Окрім того, частина акціонерних товариств користується коштами Державного бюджету і, виходячи зі ст. 2 Закону України “Про Державну контрольно-ревізійну службу”, підлягає контролю за витрачанням коштів і матеріальних цінностей, їх збереженням і станом, за достовірність бухгалтерського обліку і звітності. Разом з цим здійснюється також державний фінансовий контроль органами державної податкової служби, статистики та іншими. Проте для проведення незалежного аудиту в найбільш проблемних ділянках обліку та для надання аудиторського висновку органу Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України акціонерні товариства залучають спеціалістів аудиторських фірм.

Загальне керівництво відкритих та закритих акціонерних товариств забезпечують загальні збори, правління, спостережна рада та ревізійна комісія (рис. 1).

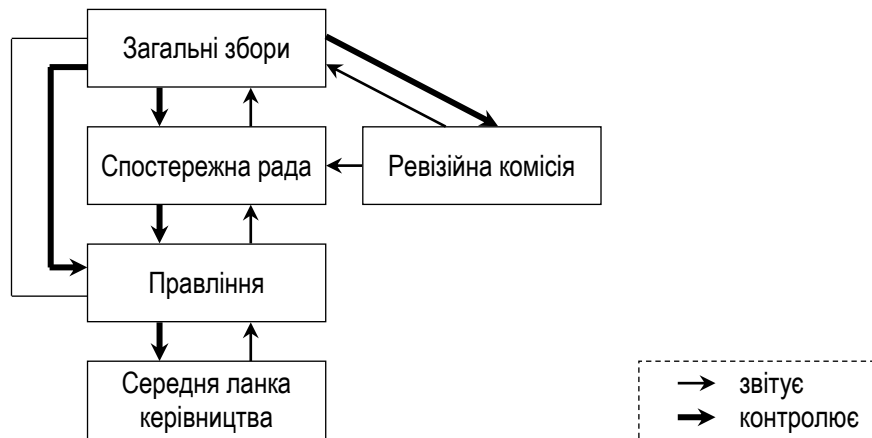

Рис. 1. Органи управління в акціонерному товаристві

Останні два органи й повинні здійснювати внутрішній контроль в акціонерному товаристві. Щодо законодавчого забезпечення їх роботи, то тут наявна неузгодженість. Так, Цивільний (гл. 8, п. 1 р. 5) і Господарський (ст. 85) кодекси не розглядають ревізійну комісію як обов'язковий орган акціонерного товариства. Крім того, цього не закладено й у проекті Закону України “Про акціонерні товариства”: у ст. 71 не вказується про обов'язковість такої структури, як ревізійна комісія в акціонерному товаристві. Водночас чинний Закон України “Про господарські товариства” фіксує необхідність обов'язкового створення ревізійної комісії з числа акціонерів із підзвітністю наглядовій раді і загальним зборам акціонерів.

Разом з цим, відповідно до принципів корпоративного управління (п. 5.1), які затверджені ДКЦПФР, органами внутрікорпоративного фінансового контролю повинні бути: аудиторський комітет наглядової ради; ревізійна комісія; служба внутрішнього аудиту.

З викладеного можна зробити висновок про відсутність законодавчого регламентування роботи служби внутрішнього аудиту, необхідність якої доведено нижче.

Відомо, що саме аудит покликаний захищати інтереси власника, а внутрішній аудит – сприяти привабливості підприємства, покращенню його іміджу, це неодмінно призведе до зростання вартості акцій, а отже, й до зростання добробуту власника.

Враховуючи напрямки розвитку України і тенденції світового досвіду підприємств, метою діяльності підприємства, на нашу думку, повинна бути не максимізація прибутку, як це часто зазначається в статутах акціонерних товариств, а забезпечення підвищення добробуту власника підприємства, у тому числі шляхом зростання

ринкової вартості його акцій. Одним із факторів, які впливають на підвищення вартості акцій, є якість фінансового звіту.

Вивчення приміток до річної фінансової звітності акціонерних товариств Сумщини дає підстави стверджувати про неефективність роботи служб внутрішнього й зовнішнього контролю, оскільки з року в рік на деяких підприємствах наявні повністю амортизовані основні засоби. Це означає, що частина вартості обладнання (знос) не включається до собівартості виготовленої продукції. Отже, слід було б збільшити термін корисної експлуатації необоротних активів та дооцінити їх вартість.

Аудиторські висновки підтверджують правильність складання фінансової звітності, але часто не мають рекомендацій щодо переоцінки основних засобів, збільшення термінів корисної експлуатації активів, зміни методів нарахування амортизації. Аналогічна ситуація з підходами до нарахування резерву сумнівних боргів, створення забезпечень на відпустки. Об'єктам обліку, які потребують альтернативних підходів, в акціонерних товариствах приділяється недостатньо уваги. Засади облікової політики формуються без узгодження з метою діяльності підприємства.

Вважаємо, що в акціонерних товариствах потрібна структура, яка б слідувала за якістю формування показників фінансової звітності. Це можна реалізувати в таких формах:

- створення служби внутрішнього аудиту як окремого відділу в межах підприємства;
- аналогічно першому, але із залученням зовнішніх експертів (ко-сорсинг);
- виконання функції служби внутрішнього аудиту покласти на аудиторську фірму (аутсорсинг).

Проте пріоритетним для акціонерних товариств вважаємо, що найкраще буде створити внутрішню службу аудиту – постійно діючий структурний підрозділ, який не буде виконувати інвентаризаційних робіт, так як для цього на підприємствах спеціально створені комісії.

Найефективніше, на нашу думку, службу внутрішнього аудиту створювати з числа своїх працівників, оскільки вони добре знають внутрішню організацію підприємства та володіють особливостями його діяльності. У такому разі отримані навички й досвід, набуті під час виконання аудиторського завдання, залишалися б у межах підприємства. Таким чином, робота фахівців у такому підрозділі сприятиме їх професійному зростанню. Служба внутрішнього аудиту, на нашу думку, повинна мати таку форму взаємодії з органами управління акціонерних товариств (рис. 2).

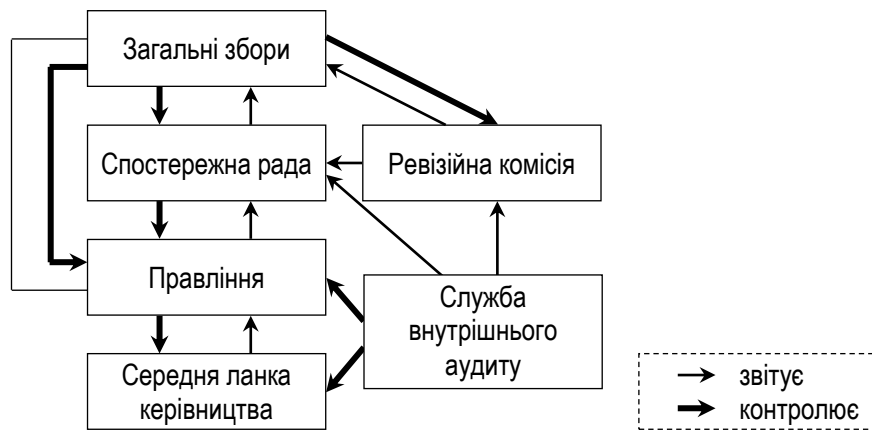

Рис. 2. Взаємодія органів управління акціонерного товариства із службою внутрішнього аудиту

Отже, роботу спостережної ради та ревізійної комісії можна вважати недостатньою для виконання мети діяльності акціонерних товариств Сумщини. Тому з метою покращення ситуації рекомендуємо впровадити службу внутрішнього аудиту, робота якої дозволить змінити підходи формування основних засад облікової політики шляхом орієнтування на основну мету – підвищення конкурентоспроможності, привабливості, сприяння позитивному іміджу, що призведе до зростання ринкової вартості підприємства.